

P. MÁRKUS KATALIN

Jógyakorlatok szerepe a szótárhasználatban

A szótár hosszú idő óta nagyra becsült segédanyag a nyelvoktatásban. A tanulók szótárai egyre felhasználóbarátabbak, egyre több információt tartalmaznak, és minden eddiginél könnyebben hozzáférhetők. Egy jó szótárban óriási mennyiségű információ található – néha túl soknak is tűnhet, de ha segítünk a tanulóknak abban, hogy hatékonyan használják fel a szótárban található összes információt, azzal biztosítjuk, hogy az önálló, élethosszig tartó tanulásban sikeresek legyenek. Írásomban szereplő jógyakorlatokat úgy válogattam össze, hogy minél több fejlesztendő területet érintsen, minél több oldalról megmutassa a szótárak használhatóságát, támogatva ezzel a szótárhasználati készségek hatékony fejlesztését, segítve a helyes nyelvtanulási szokások kialakítását és a különböző tanulási stílusok kiépítését.

Kulcsszavak: szótár, szótárdidaktika, szótárhasználat, segédanyagok, jógyakorlatok

Bevezetés

A diákok autonóm nyelvtanulásának egyik nélkülözhetetlen forrása a szótár. Nagyon kevés olyan diák vagy tanár van, akinek ne lenne hasznára a szótárak hatékony használatának készsége. Ruth Gairns és Stuart Redman (1986) a szótárhasználatról járó növekvő tanulói autonómiát hangsúlyozva kiemeli, hogy az a tanuló, aki eredményesen tud szótárt használni, képes lesz a tanulást az osztálytermen kívül is sikeresen folytatni, ami következőképpen jelentős autonómiát biztosít számára a saját tanulását érintő döntések meghozatalában. Ezt a pedagógiai axiómát Cindy Leaney (2007, p. 1.) is alátámasztja: „a tanulók ösztönzése arra, hogy hatékonyan használják ki a szótárban található információkat, az egyik legjobb módja az önálló, élethosszig tartó nyelvtanulásra való felkészítésre”.

Jelen írásomban olyan szótárdidaktikai módszereket szemléltetek, amelyek segítségével hatékonyan illusztrálható a szótárak rendkívül sokoldalú felépítése – hiszen a szótár nem csupán szólista, amelyben megtalálhatjuk a jelentéseket. Megvizsgálom emellett azt is, hogyan segíthetik a szótárhasználatot segítő módszertani gyakorlatok a tanárokat az eredményes szótárhasználatra való felkészítésben¹.

Írásom célja különböző szótárgyakorlati készségek és képességek fejlesztésére szolgáló jógyakorlatok felvázolása, olyan módszertani összefoglaló, amely mellőzi a mélyebb szakirodalmi kontextualizálást. Nem elméleti kérdéseket boncolgató tanulmány, csupán a szótár oktatását, használatát facilitáló, az autonóm (idegen nyelvet érintő) nyelvtanulást támogató szótárhasználati példatár, jógyakorlat-gyűjtemény.

¹ Tanulmányom a *Teaching Dictionary Skills* című jegyzet anyagára épül (P. Márkus, 2022).

Miért van szükség a szótárhasználat tanítására?

A szótárhasználati készségek elsajátításának néhány fontos oka a következő (vö. McAlpin, 1988; Leaney, 2007; Gonda, 2009; Laufer, 2011; Lew, 2011; P. Márkus, 2020c):

- Ezen készségek nagyobb kontrollt adnak a tanulóknak saját tanulásuk irányításában, így a tanulás felelősségét önmaguk is jobban fogják érezni.
- A szótárhasználatnak rendkívül sokoldalú szerepe és lehetőségei vannak a tanulási folyamatban, tehát a diákoknak érdemes elsajátítaniuk ezt a tudást, ezen készségeket.
- A szótárban található információk értelmezését segíti, ha a tanár elmagyarázza a szótárak belső struktúráját.
- A szótárhasználat segítheti a tanulókat személyes tanulási stílusuk felfedezésében, ezáltal új tanulási módszereket fedezhetnek fel.

A legtöbb tanár tisztában van a szótárhasználati készségek tanításának előnyeivel, ennek ellenére mégsem tanítja meg diákjait a szótárhasználatra. A szótárhasználati kutatások erre magyarázatként a következő okokat sorolják fel (vö. Gairns & Redman, 1986; Nesi, 1999; Lew & Galas, 2008; Dringó-Horváth et al. 2020):

- Sok tanár feltételezi, hogy a tanulók már korábban elsajátították az alapvető szótárhasználati készségeket.
- A szótári munka nem része a tantervnek, a hivatalos oktatási dokumentumokban csak marginálisan van jelen.
- A szótári munkát nem tartják érdekesnek.
- A tanároknak nincs világos elképzelésük arról, hogy mi van a szótárban, vagy hogyan kell bevezetni a szótárhasználatot a mindennapi tanulási folyamatba.
- A tankönyvpalettáról hiányoznak a szótárhasználat módszertanával foglalkozó segédanyagok, illetve azok nehezen elérhetőek.
- Minden tanulónak más-más szótára van, ami problémássá teszi a képzést.
- Az intézmények könyvtárában nem található meg a legújabb kiadású szótárak, esetleg csak kis számban áll rendelkezésükre naprakész szótár, ami szintén hátráltatja a képzést.

Hogyan ösztönözhetjük a szótárhasználatot tanórán?

Az fentiekben felvázolt, a szótárhasználat oktatását nehézkesnek találó vélemények után következzen néhány gyakorlati példa a szótárhasználatra való biztatás és motiválás érdekében (McAlpin, 1988; Wright, 1998; Leaney, 2007):

- Mindig keressük a lehetőségeket arra, hogy a tanulók szótárhasználati készségeit fejlesszük. Igyekezzünk különböző munkafolyamatokba bevonni a szótárt.
- Próbáljuk meg az órai tevékenységeket nyelvi játékokkal izgalmassá tenni, hogy a kevésbé motivált tanulókat is ösztönözni tudjuk.
- A szótárhasználatot az órai munkába be kell illeszteni, a külön foglalkozások tartása nem elég hatékony. Ezáltal a szótárt a nyelvtanulás szerves részének fogják tekinteni.

- Próbáljuk meg motiválni a tanulókat, hogy szabadidejükben töltsenek el egy kis időt a szótár felfedezésével (például a képes szótárak különösen alkalmasak erre a célra).
- Fontos, hogy a kudarcokat és a sikereket megbeszéljük a tanulókkal.
- Ha van óra előtt van egy kis időnk, akkor több olyan új szót is felírhatunk a táblára, amelyek az órán előkerülnek majd, így a felírt ismeretlen szavakat akár az óra előtt megnézhetik a diákok.
- Amikor csak lehetséges, engedje meg a tanulóknak, hogy dolgozatok, tesztek során szótárakat használjanak, hiszen az osztálytermen kívüli nyelvhasználat során is használunk szótárakat. Alternatív megoldásként a dolgozat megírása után rávehetjük a diákokat, hogy a teszt leadása előtt használják a szótárt, javítsák ki hibáikat. Így meg fogják érteni, hogy a szótár minden helyzetben segítségükre lehet.
- Túzzünk ki szókincshez kapcsolódó célokat a tanulók számára. Például naponta öt új, saját maguk által választott szót kell találniuk a szótárban, majd megtanulni jelentésüket és használatukat. A tanulók a kiválasztott szavakat természetesen megbeszélhetik a többi tanulóval.

Szótárválasztás

A hasznosság és eredményesség érdekében a szótár kiválasztásának meghatározó szerepe van. A szótárak rendkívül széles választéka közül ki kell választanunk az életkornak és a célnak legjobban megfelelőt. A következő szempontokat érdemes figyelembe venni a szótár kiválasztásakor (vö. Magay, 2004; Fóris & Rihmer, 2007; Leaney, 2007):

- Könnyen használható és mennyire felhasználóbarát a szótár (például a tipográfia kiválasztásában, szín(ek) használatában)?
- Átláthatók a szócikkek, jól elkülönülnek a különböző információk?
- Kiderül a bevezetőből kik a szótár célközönsége?
- Hány címszót tartalmaz? Le vannak-e írva a címszóválogatási kritériumok?
- Kellő számban/arányban szerepelnek új szavak?
- Kellő arányban vannak benne szakszavak?
- Milyen a címszavak elrendezése?
- Hogyan van ábrázolva a kiejtés?
- Érthetőek a nyelvtani és a szóhasználatra vonatkozó információk? Elegendő nyelvtani információt tartalmaz az adott célcsoport számára?
- Hogyan vannak a jelentések elkülönítve?
- Tartalmaz időbeli, regionális, stiláris, vagy szaknyelvi minősítést?
- Könnyű megtalálni a többszavas kifejezéseket (például állandósult szókapcsolatok, idiómák)? Kellő arányban vannak benne többszavas kifejezések?
- Vannak példamondatok a szócikkekben? Ezek jól elkülönülnek a többi információtól?
- Vannak kiegészítő, tanulást segítő oldalak, és hasznosak ezek?
- Papírszótár esetében létezik online felület?
- Elérhetőek a honlapon (esetleg a papírszótárban) tanulói források (például interaktív online tevékenységek, szótanulást segítő alkalmazások)?
- A kiadó nyújt bármilyen tanártámogatási szolgáltatást (például feladatlapok, óravázlatok formájában)?

Hogyan használják a magyar diákok a szótárakat?

A diákok szótárhasználatának eredményességét Magyarországon többen többféle szempontból kutatták (például, Márkus & Szöllősy, 2006; Gaál, 2016, 2017a; Dringó-Horváth, 2017). Jelen alfejezet csak néhány, a szótárdidaktikához illeszkedő kutatásra utal, elméleti keretet adva az írásomban felvázolandó módszertani ismertetéshez. A szótárhasználati kutatások egyik leggyakrabban használt módszere az önbevalláson alapuló kérdőív. A kutatási eredmények pontosítása érdekében az említett módszert kiegészítheti tesztfeladatsor (Márkus & Szöllősy, 2006), esetleg interjú (Gaál, 2017b; P. Márkus & Fajt, 2021). Márkus Katalin és Szöllősy Éva (2006) kérdőíves kérdései a tanulók által leggyakrabban használt kétnyelvű, valamint egynyelvű nyomtatott, illetve online szótárakra vonatkoztak. Először megkérdezték a diákoknak milyen szótáraik vannak otthon, milyen gyakran használják azokat, majd a szótárhoz való hozzáállásukat és véleményüket is vizsgálták. Mindezek után gyakorlati feladatsorral tesztelték, hogy a középiskolás diákok milyen eredményességgel tudják szótáriakat használni, ezáltal megpróbálták az esetleges szótárhasználati problémákat is azonosítani. A kutatás során kiderült, hogy a tanulóknak a szótárhasználat terén sok hiányosságuk van, gyakran nem tudják, a szótárban mit, hol és hogyan keressenek. Az eredmények arról tanúskodtak, hogy a tanulók szótártudatossága igen alacsony szintű, következésképpen tanulmányukban felhívták a figyelmet a szótárhasználati készségek oktatásának fontosságára.

Reder Anna (2016) kollokációkhoz kapcsolódó szótárhasználatot vizsgáló kutatása során megfigyeléssel és hangos gondolkodás (TAP) használatával vizsgált némettanár szakos hallgatókat a Pécsi Tudományegyetemen. A felmérésnél jóval nagyobb arányban használtak a résztvevők digitális szótárakat, mint nyomtatott társaikat. Jellemző volt továbbá, hogy a digitális eszközök használatánál jelentős mértékben növekedett a keresési műveletek száma, valamint a szótárak párhuzamos használata is gyakori volt. Az összetettebb keresési feladatoknál az egyszerűbb felépítésű, kétnyelvű, ingyenesen is elérhető online szótárak nem minden esetben bizonyultak kielégítőnek (Reder, 2016; vö. Dringó-Horváth, 2017).

Végezetül Dringó-Horváth Ida (2017) kutatását azért emelném ki, mert a szótárdidaktika oktatásban való fontosságát hangsúlyozta. A nyelvszakos egyetemisták körében végzett felmérésből megtudhattuk, hogy a válaszadók körülbelül fele online szótárt használ, ha egy szó jelentését vagy helyes írásmódját szeretné megtudni (összehasonlításként: csak közel negyedük használ nyomtatott szótárt az említett célokra). A helyes kiejtés keresésénél pedig nagyon jól érzékelhető az online szótárak elsöprő szerepe, hiszen az egyetemisták mintegy 60%-a használja a kiejtési információk megszerzésére (magyarázat lehet erre, hogy az online szótárakban a kiejtés akár meg is hallgatható – összehasonlításként: a nyomtatott szótárak szerepe ezen feladatra rendkívül alacsony, amelynek a fonetikai jelek nehéz értelmezése lehet az oka). A nyelvtani információk kikeresésénél is kiugró (54%) az online szótárak szerepe. A szótárhasználatához szükséges készségekre irányuló kérdések azt tükrözték, hogy a nyomtatott szótáraknál a válaszadók az ábécé ismeretét érezték a legfontosabbnak – legkevésbé pedig a megtalált információk értelmezéséhez szükséges kritikai hozzáállás tűnt fontosnak. A digitális szótárak kapcsán az eredményes használathoz a megfelelő keresési technikák ismeretét, az információk megfelelő értelmezéséhez, valamint kiválasztásá-

hoz szükséges kritikai hozzáállást találták fontosnak. A szótárhasználat elsajátítására vonatkozó kérdésből kiderült, hogy a megkérdezettek túlnyomó többsége autodidakta módon sajátította el a szótárhasználatot. Az oktatáshoz kapcsolódó elsajátításnál legtöbbször a középiskolai tanulmányaikat jelölték meg (bár az arány is rendkívül alacsony volt, mindössze 29%). A felsőoktatás és az általános iskola szerepe azonos mértékű volt (mindkettő csupán 15%) (Dringó-Horváth, 2017). Az fenti eredmények alátámasztják Szöllősy (2004) kutatási eredményeit, aki egy középiskolai angol nyelvtanulókat vizsgáló felmérésében kimutatta, hogy saját bevallásuk alapján a válaszadók csupán 17 százaléka kapott a közoktatásban szótárhasználattal kapcsolatos képzést.

A fenti eredmények felvázolása után úgy tűnik, hogy a hazai szótárhasználati kutatások megerősítik a nemzetközi eredményeket, hiszen a nemzetközi kutatások már régóta hangsúlyozzák a szótárismeret és a szótárhasználat oktatásban betöltött fontosságát. Azonban azt is látjuk, hogy a téma csak marginális szerephez jut a közoktatásban. A szótárak mikrostruktúrája és az információ megjelenésének módja sokat változott annak érdekében, hogy a szótárak minél „használóbarátabbak” legyenek, viszont nem elég a szótáraknak igazodni az nyelvtanulókhoz, a tanulóknak is megfelelően fel kell készülniük a szótárhasználatra (McAlpin, 1988; Atkins & Varantola, 1997; Nesi, 1999; Lew & Galas, 2008; Laufer, 2011; Lew, 2011, 2013; Chen, 2017; Nurmukhamedov, 2017). Örvedetes, hogy Magyarországon egyre több felsőoktatási intézmény ismeri fel a szótárhasználati tréningek fontosságát (a magyarországi angol szakos képzéseket illetően bővebben lásd például Tóth et al. 2022; P. Márkus, 2020c; a magyar szakos képzéseket illetően lásd Fóris & Faludi, 2022). Az eddigi kutatások tehát azt bizonyítják, hogy a tanulók csak kis százaléka sajátítja el intézményi keretek között a szótárhasználat gyakorlatát, ami azonban rengeteg problémát von maga után (vö. Szöllősy, 2004; Márkus & Szöllősy, 2006; Gonda, 2009; Dringó-Horváth, 2017; Dringó-Horváth et al. 2020).

Szótárhasználati tréning

A szótárhasználati képzést nem lehet egy tanóra alatt elvégezni. Hónapokon keresztül, több tanóra keretén belül fog tartani, lassan haladva, hogy a tanulók egyre magabiztosabbak legyenek. Vannak tanárok, akik időhiányra hivatkozva nem foglalkoznak a témával. A szótárak használatának megtanulása valóban sok időt vesz igénybe, azonban a képzésre fordított idő hosszú távon többszörösen megtérül.

Ideális esetben a szótárhasználat bevezetésének már azelőtt el kell kezdődnie, hogy a tanulók kétnyelvű szótárt használnának, érdemes már az iskola elkezdése előtt képes szótárakkal kezdeni a bevezető fázist. A képes szótárak után az egynyelvű értelmező szótárt, a szinonimaszótárt, a közmondások szótárát, sőt akár a helyesírási szótárt is meg kell ismerniük. Mindezek után következne a kétnyelvű tanulói típusú szótár megismerése. Ez az alapozó szakasz azért is fontos, hogy a tanulók megismerjék a szótárak széles skáláját és azok funkcióit.

A képzés során több fontos dologra is törekednünk kell (vö. McAlpin, 1988):

- a tanulóknak meg kell mutatni, hogy mi szerepel a szótárban, hol találják meg a keresett információt, és a megtalált információ hogyan segítheti tanulásukat;
- szemléltetni kell, hogyan tudjuk eredményesen használni a szótárt, hogy minden alkalommal sikerrel járjanak;

- a tanulóknak a szótárhasználatban magabiztosnak kell lenniük;
- meg kell érteniük, mikor kell és mikor nem kell a szótárban keresgélniük.

Bármely szótár használatának gyakorlása zökkenőmentesebb lesz, ha minden tanulóknak ugyanaz a szótár áll rendelkezésére (valamint a kiadás éve is megegyezik). Ez nem mindig lehetséges, de a tanár javasolhatja, hogy az egész osztály szerezzon be ugyanolyan szótárt, így a tanulás egyszerűbb lesz. Alternatív megoldásként az iskola vásárolhat könyvtári példányokat (két-három diákra egyet), amelyeket csoportosan használhatnak tanórán.

A szótárdidaktikai képzés egyik fontos része a szókincsfejlesztés. A szótanulás akkor hatékony, ha a tanulók passzív, illetve aktív szókincsébe beépülnek a megtanult szavak, így nem kell újra és újra ugyanazoknak a szavaknak utánanézniük. Az emberi memória természetéhez tartozik, hogy elfelejtünk dolgokat. Ha a tanulók először találkoznak egy idegen szóval, és sokáig nem idézik fel újra, akkor szinte biztosan elfelejtődik. A tanulóknak tehát gyakran kell találkozniuk a megtanulandó szavakkal ahhoz, hogy szókincsük részévé váljanak (vö. Wright, 1998; Leaney, 2007).

Erre lehet megoldás például a szókárttyákból álló szóbank használata. A diákok szótárukból kis szókárttyákra másolják át a megtanulandó szavakat. A kárttyák egyik oldalára felkerül a helyesírás és a kiejtés, a másik oldalára pedig a jelentés (akár magyarul, akár kép formájában, vagy bármilyen más módon, ami a tanulót segíti a memorizálásban). Példamondatok megadása is hasznos lehet. Fontos, hogy egy szó minden egyes jelentése külön kárttyára kerüljön. A tanulók ezeket a szókárttyákat borítékba helyezik, ahol „tárolhatják” új szavaikat. A borítékot minden órára magukkal hozzák és minden óra elején vagy végén (akár a szünetben) 5 percet eltöltenek a szavak gyakorlásával. Kiüritik a „szóbankjukat”, megnézik a kárttya egyik oldalát, és megpróbálják felidézni a másik oldalt (alternatívaként osztálytársuk is „tesztelheti” őket). Így nem felejtik el a szavakat, és nem veszik kárba a szótárzás fáradsága. A kárttyák elkészítésére könnyű időt szakítani; a kihívás akkor következik, amikor vissza kell emlékeznünk a szavakra. Természetesen bármilyen új szó bekerülhet a „szóbankba”, függetlenül attól, hogy a szótárból származik vagy sem, éppen ezért mindig jó ötlet, ha a tanuló minden órára hoz magával néhány üres szókárttyát. A diákoknak kreatív ötleteik lehetnek saját „szóbankjuk” rendezésére. Sokan csillagot tesznek a fontos szókárttyákra, vagy eltérő színű kárttyákat (esetleg betűszínt) használnak a különböző szófajokra (tehát a főnevek például kék, az igék piros színnel szerepelnek) (vö. Wright, 1998; Leaney, 2007).

Fokozatosság

A szótárhasználat tanításának módszertanával foglalkozó leírásokban egy kulcsszó gyakran szerepel: *folyamatosság* (vö. McAlpin, 1988; Holló et al. 1996; Gonda, 2009; Dringó-Horváth, 2014; Fóris, 2018). Hasznos lenne, ha a diákok minél több területen, minél több óra keretében fejlesztenék szótárhasználati kompetenciájukat (például lexikonok, enciklopédiák használata egyéni/csoportos projektmunka során). A szótárhasználatot be kellene építeni a mindennapok tevékenységeibe, hiszen a folyamatosság, a rendszeresség elve fogja nyújtani a szótárhasználati feladatok elvégzéséhez a legnagyobb motivációt – mindeközben előkészítve a tanulókat az élethosszig tartó tanulás

hosszú útjára. A papírszótárak bevezetése után az elektronikus szótárak eredményes használatához elengedhetetlen a digitális kompetenciák fejlesztése, tehát a képzésben ezen kompetenciákat is egyre inkább be kellene építenünk a köz- és a felsőoktatásban is (vö. M. Pintér, 2019; Dringó-Horváth et al. 2020; Dringó-Horváth, 2021).

A szótárhasználati képzésnél fontos tehát a fokozatosság. Gyakorlatok előtt mindig el kell magyarázni, miért hasznos a diákok számára az adott feladat, és hogyan segítheti őket abban, hogy hosszú távon önálló tanulókká váljanak.

A tréning első szakasza még azelőtt megtörténhet, hogy a tanulók a szótárt kinyitják. Ebben a szakaszban a tanulóknak alaposan meg kell ismerniük az ábécérendet mint az egyik legfontosabb szótári rendezési elvet. Ha a tanulók ezt már jól ismerik, mert más órák keretében már tanulták, akkor ez a szakasz kihagyható. Ehhez az alábbiakban pár gyakorlati példát ismertetek.

Felkerül a táblára a tanulók által előző órán megtanult vagy az órára tervezett 10 idegen szóból álló véletlenszerű lista. A tanulók felírják az összes szót a szókértékükre, majd ábécérendbe rakják őket. Ezek után szótár segítségével ellenőrizhetik a megoldást és felírhatják a kártyákra a kiejtést, a hátoldalra a jelentést, esetleg még példamondatot. Ezen gyakorlati munka közben ki lehet térni a szótár különböző részeire, például a bevezetőre (amit a tanulóknak mindig ajánlott elolvasni, hiszen csak akkor tudják mit és hol keressenek), a szócikkek felépítésére, a mellékletekre stb.

A következő fázisban dolgozhatunk közösen, kikeresünk a szótárból egy kiválasztott szót: például *'ship'* – legjobban, ha itt olyan szavakat használunk, amelyeknek csak egy jelentésük van. A feladat során a diákoknak azonosítaniuk kell, hány különböző részből áll a szócikk: találják meg a címszót; a szóalakokat; a nyelvtani információkat/kódokat; a kiejtést; a jelentést; a példákat és így tovább. Végig kell gondolniuk, milyen funkciója van a különböző részeknek, és hogyan segíthetik a diákokat a tanulásban (vö. Wright, 1998; Leaney, 2007). Ez még világosabbá tehető, ha a tanár felnagyít a szótárból egy szócikket és minden egyes részt nyíllal jelöl, a tanuló pedig felcímkézi a megjelölt részeket (lásd 1. Függelék).

Miután az egyszerűbb felépítésű szócikkekkel megismerkedtek, kezdődhet a szócikkeken belüli jelentés keresés, amely nem egyszerű feladat (Márkus & Szöllősy, 2006; Lew, 2016), ezért fontos, hogy a sikeresség érdekében sok időt fordítsanak erre. A tanulóknak hozzá kell szokniuk, hogyan lehet több jelentés közül a legmegfelelőbbet kiválasztani. A tanulóknak gyakorlati feladatként adjunk mondatpárokat, ahol a mondatba foglalt szó némely szópár esetében azonos jelentésű, más esetekben különböző. A gyakorlat során ki kell választaniuk, hogy mely mondatok tartalmazznak azonos jelentésű szavakat, és melyek tartalmazznak eltérő jelentésű párokat. Először próbálják meg a szövegkörnyezet alapján kikövetkeztetni a jelentést, majd a szótárban keressék ki a szavakat azok pontos jelentésével együtt. Ezt játékként is el lehet végezni, csapatokat alkotunk és a csapatok pontokat kapnak a helyes jelentés kitalálásáért, illetve a helyes jelentés megtalálásáért. Fontos lesz látni, milyen hibákat követnek el a tanulók a jelentések kiválasztásánál, mert a tanárnak is meg kell értenie a tanuló keresési hibáit. Fontos módszertani lépés lehet, hogy a hiba feltárása után meg kell beszélni a buktatókat, nem szabad csak egyszerűen kijavítani és megadni a helyes választ (vö. Wright, 1998; Leaney, 2007). Ez elősegíti az önálló szótármunkát, az önálló nyelvtanulást, és csökkenti a tanártól való függést (jelentések megtalálására irányuló feladatokért lásd 2. Függelék).

A diákokat arra is meg kell tanítani, hogy a lap tetején található indexek segítségével gyorsan megtalálják a szavakat. Készíthetünk egy listát azokról a szavakról, amelyeket a tanulók még nem ismernek, de hamarosan találkozni fognak velük a tankönyvben. Minden szót egyesével írjunk fel a táblára, majd a tanulók csapatokban versenyezhetnek egymással a szavak megtalálásában. Az óra végén a szavakat újra fel lehet írni a táblára, és ellenőrizhetjük, hogy hány szó jelentésére emlékeznek (minden csapat egy pontot kap). A tevékenység által fejlesztő a szavak megtalálásának gyorsasága, emellett a szókincs is bővíthető (lásd 3. Függelék).

A fonetikai jelek ismerete sem maradhat ki a sorból. A jelek és a használatukat bemutató példák megtalálhatók minden szótárban. Megtanulásának gyors és hatékony módja, ha a szimbólumokat szókértékűkkel írjuk, az egyik oldalon legyen a szimbólum, a hátoldalra pedig néhány olyan szó kerüljön, amelyekben ezek a hangok szerepelnek. A tanulók a szókértékűkkel hasonlóan használják ezeket is. A legjobb, ha először a könnyebb szimbólumokkal kezdünk, például a /b/ /t/ /k/, majd a nehezebbek következhetnek, például a /dʒ/. Egyszerű módja lehet ezen jelek gyakorlásának, ha szólistát készítenek, és körben véletlenszerűen elhelyezzük a szavak fonetikus átírását. A tanulónak össze kell kötniük minden egyes angol szót a fonetikus átírásával. Miután a tanulók össze tudják kapcsolni a jelet az írásképpel, a következő lépés lehet, hogy a fonetikai átírásból kitalálják a szavak helyesírását. Ha már ez is sikerül, akkor a hallott és az olvasott szavaknak is utána tudnak nézni, ami óriási előrehaladás. A feladat viszonylag nagy kihívás lehet, hiszen például a /kɛɪk/ (*cake*) helyesírása kezdődhet c-vel vagy k-val is. Gyakorlással azonban a tanulók ráérezhetnek a hangok és a helyesírás egyezésére, így hatékonyabban és sokoldalúbban tudják majd használni a szótárt. Érdemes bevezetésként először a szabályos helyesírási és hangkombinációkat feladni, például: *bank* /bæŋk/; *cat* /kæt/, később haladhatunk a nehezebbek felé. Mindezeket követően olyan hangsorokkal is kell foglalkozni, amelyeknek két vagy több írásmódja van, mint például: /rɪ:d/ – *reed* és *read* is lehet; vagy egy írásmódhoz többféle kiejtés kapcsolódik, például: *lead* /lɪ:d/ /led/ (vö. Underhill, 1980; Leaney, 2007) (kiejtési információhoz kapcsolódó feladatokért lásd 4. Függelék).

A szóhangsúlyok tanulásakor a tanulónak először ki kell találniuk, hány szótagból áll a szó, majd kiválaszthatják a helyes hangsúlyt (például a *seven* két szótagból; a *government* szó három szótagból áll). További példákön szemléltetve gyakorolhatjuk a szótagok megtalálását, majd a tanulónak egy gyűjteményt adhatunk az általuk ismert szavakból, ahol ki kell találniuk, hány szótagból állnak a listában szereplő szavak. Feladatként adhatjuk, hogy válasszák szét a szavakat egy-, két-, három- vagy négyszótagú szavak csoportjaira. Másik lehetőségként rajzolhatnak kis köröket a szótagok fölé, ahol a főhangsúlyt tartalmazó szótag körét nagyobbra kell rajzolni. Ezen alapozást követhetik a nehezebb gyakorlatok. Készíthetünk egy szólistát azokból a szavakból, amelyeknek a hangsúlyozása változik a szófajtól függően (például: *project* – fn /'prɒdʒekt/; *project* – ige /prə'dʒekt/). Engedjük meg, hogy kikeressék a szavakat a szótárból és jelöljék a főhangsúly helyét a különböző jelentésekhez kapcsolódóan (vö. McAlpin, 1988; Underhill, 1980; Leaney, 2007). Amikor egy új szót tanítunk/tanulnak, a diákok mindig nézzenek utána a helyes kiejtésnek – fontos a szóhangsúly jelölése is a szókértékűkön (hasonló típusú feladatokért lásd 5. Függelék).

Gyakori probléma, hogy a keresett szó a szótárban nem ott van, ahol azt várjuk (feltehetjük kérdésként például: Az *unfamiliar* jelentése az U vagy az F betű alatt található? Vagy a *watching* szó jelentését hol találom?), és így tovább. Ezen okokból a tanulóknak ismerniük kell a gyakran használt előtagok/utótagok (például *un-*, *im-*, *non-* / *-ation*, *-ly*), valamint a ragozott alakok végződéseinek (például *-ed*, *-ing*, *-(e)s*) működését, így a megfelelő helyen tudják majd keresni a szavakat. Feladatként érdemes egy rövid szöveget választani – akár a tankönyvből – majd a tanulóknak ki kell keresniük különböző toldalékos alakokat a szótárból, hogy megállapítsák, melyik külön szócikkben, esetleg utaló szócikként hol jelennek meg a szótárban (vö. McAlpin, 1988; Wright, 1998; Leaney, 2007) (lásd 6. Függelék).

Hasonlóan komplex keresési technikákat kell elsajátítani a többszavas kifejezések, például idiómák esetében is. Az idiómák gyors megtalálásához a kulcsszót kell ismerni, hiszen a szókapcsolat a benne található szavak egyike alatt lesz megtalálható. A kulcsszó legtöbbször a kifejezésben található első főnév. Ha nincs benne főnév, akkor az első ige (kivételesen a szabály alól a létige és a leggyakoribb angol igék, például: *have*, *take*), ha ige sem szerepel benne, akkor az első melléknév vagy határozószó, esetleg névmás alatt található a keresett kifejezés. A gyakorlást érdemes idiómák rövid gyűjteményével kezdeni – akár egy téma köré rendezve (például színek és a hozzájuk kapcsolódó kifejezések). Feladatként a kulcsszavak megbeszélése után a szótárban meg kell keresni az idiómák jelentését és használatát, majd saját példamondatokat alkotni, esetleg rövid fogalmazást írni azok felhasználásával (vö. Underhill, 1980; Leaney, 2007). Nagyobb kihívást jelentő feladatként szöveget is választhatunk, amiben meg kell találni az idiómákat, majd a jelentésüket ki kell találni (hasonló típusú feladatokért lásd 7. Függelék).

Példák a gyakorlattípusokra és a fejlesztendő területekre

Összegezve és rendszerezve a fent említett módszertani ismertetést megállapíthatjuk, hogy a szótárhasználati feladatok összeállítása során fontos szerepe van a *felismerés* folyamatának. Ide tartozhatnak például azok a feladatok, amelyek fordítási feladatokban a helyes szó kiválasztására irányulnak (lásd 2. Függelék). Másik példa lehet, amikor a szótárban található rövidítésekkel foglalkozó feladatokon keresztül meg kell ismertetni a tanulókat az információk dekódolásának módjával is (lásd 8. Függelék).

A szócikk struktúráját szemléltető feladatok a *megfigyelés* folyamatát erősítik. Fel kell hívni a figyelmet a szótár bevezetőjében, illetve mintaoldalakon található információk fontosságára. Használat előtt mindig át kell nézni szótárban használatos rövidítések jegyzékét, valamint a fonetikai jelek magyarázatát (lásd például 1. és 4–5. Függelék).

Az összehasonlítás folyamatát fejlesztjük például olyan feladatokkal, melyek során a tanulók egy nyomtatott szótárt vetnek össze annak elektronikus változatával. Ha lehetőségünk van rá, akkor alternatívaként egy régi, valamint egy új kiadású szótárt is kiadhatunk összehasonlító-elemző feladatra.

A *gyűjtés* folyamatát szemléltető feladatok a szótanulásban lesznek segítségünkre. Mivel az általános szótárak legtöbbször ábécérendbe rendezve közlik a címszóval kapcsolatos információkat, a fogalomalapú elrendezés egy ilyen típusú szótárban nem

lehetséges. Feladatként a szavak különböző szempontú csoportosítása megoldhatja ezt a problémát – a feladatok kapcsolódhatnak adott témakörökhöz (vásárlás, sport, étkezés, hobbi stb.), de kereshetünk azonos/ellentétes jelentésű szavakat, kifejezéseket nyomtatott vagy elektronikus szótárakban (9. Függelék).

Kreativitást és kooperációt igénylő feladatként a diákok a korábban kiadott feladatlapok alapján önállóan összeállíthatnak hasonló feladatsorokat. Meg kell tanulniuk a különböző feladattípusokat új tartalommal megtölteni, például amikor egy témának, célnak megfelelően új feladatokat kell előállítani (vö. Gonda, 2009; Fóris, 2018).

A fenti példákkal igyekeztem felvázolni néhány konkrét problémát és fejlesztendő területet. Az említett feladatokon keresztül sok egyéb készséget is el kell sajátítaniuk a tanulóknak, hogy eredményesen tudják használni a szótárt:

- nyelvtani rövidítések használata, értelmezése;
- a példamondatokban rejlő nyelvtani és szemantikai információk tudatos használata
- átvitt értelmű jelentések megtalálása;
- a szótárban található kereszthivatkozások megfelelő használata;
- állandósult szókapcsolatok használatára vonatkozó ismeretek;
- ismeretlen szavak fontossági sorrendjének felállítására (ami például vizsgán lehet fontos, hogy döntést tudjanak hozni arról, mely szavakat szükséges kikeresni a feladat helyes megoldásához);
- a megtalált információ gyakorlatban történő helyes használata.

Összegzés

A szótárak a legkönnyebben hozzáférhető, legszélesebb körben használt és legolcsóbb tanulási források közé tartoznak, azonban tudatosítani kell, hogy egyben a legnehezebben használhatóak közé tartoznak (Wright, 1998). Megfelelő módon használva a szótár felbecsülhetetlen értékű eszköz lehet az idegen nyelvet tanulók számára. Bízom abban, hogy jelen írásomban szereplő módszertani segédletre támaszkodva egyre több nyelvstanár óráján jut szerephez a szótár és annak produktív használata. A módszertan leírásánál több, korábban megjelent kiadvány ötleteire és joggyakorlataira támaszkodtam (McAlpin, 1988; Underhill, 1980; Wright, 1998; Leaney, 2007; P. Márkus, 2020a, 2020b), amelyeket ajánlok minden érdeklődő figyelmébe. A fenti példák arra is alkalmasak, hogy a nyelvórák szerves részévé váljanak – akár pár perces gyakorlatként beépíthetők szinte minden tanulási folyamatba (például szókincsfejlesztés, nyelvtani ismeretek bővítése), akár felhasználhatók tantermen kívüli, önálló tanulásra, nyelvgyakorlásra is tudásszinttől függetlenül.

Függelék²

1. BILINGUAL DICTIONARY

2. A. MONOLINGUAL DICTIONARY

How many different examples can you find in the entry for **sticky** (*adjective*)?

Which definition of **sticky** matches these examples?
I always seem to get into sticky situations on holiday.
The air was hot and sticky.
She felt hot and sticky after six hours on the bus.
There's a dish of mango with sweet sticky rice.

definition number _____

definition number _____

definition number _____

definition number _____

B. BILINGUAL DICTIONARY

What do the bolded words in the sentences mean? Find the best equivalent for each one and write its sense number in the brackets.

Example sentence	(Sense number) Meaning
<i>It took him a while to adapt himself to his new school.</i>	()
<i>There aren't any rooms available.</i>	()
<i>That's an entirely different matter.</i>	()
<i>Go to the public library to borrow some books.</i>	()

² A Függelékben szereplő feladatokhoz a *Teaching Dictionary Skills* című jegyzet anyagát használtam (P. Márkus, 2022). A példamondatokat az *Oxford Advanced Learner's Dictionary* (www.oxfordlearners-dictionaries.com) és az *Angol–magyar, magyar–angol tanulószótár* (Mozsárné Magay & P. Márkus, 2018) példái közül válogattam.

3.

Which of these headwords can you find on the pages that start with **endure** and end with **entertain**?

- engage ✓
- entice
- England
- enter key
- endorse

4.

A. Use the pronunciation table to help you match these sounds and words.

Consonant symbols					
m	dʒ	h	ŋ	g	j
hill	working	yellow	guitar	milk	fidget

B. Use the pronunciation table to help you match these sounds and words.

Vowel symbols					
ʌ	eə	ɪə	ə	ʊ	i:
anywhere	good	see	agree	near	hut

C. Find these words in the dictionary. Look at their pronunciation and group them in three columns in the box according to their vowel sounds.

account boast bought mow fought tow

sort	go	how

D. The sounds in these words are similar. Write each word under the correct symbol.

sink / was / sell / inexcusable	
[s]	[z]

shore / collision / corrosion / wash	
[ʃ]	[ʒ]

E. Find the meaning and the headword number of the bolded words.

The pain was almost more than she could **bear**.

bear _____

We saw a black **bear**.

bear _____

Can I have some more chocolate?

can _____

I bought a **can** of beans.

can _____

I will **lay** the table.

lay _____

His book explains the theory for the **lay** public.

lay _____

5.

A. Rewrite these words, marking the primary stress. Use your dictionary.

unable	un'able
blackbird	
college	
collapse	
gazette	
general	

B. Find the pronunciation and stress patterns of these pairs of words in the dictionary. Write the verbs in the box and mark the stress for both nouns and verbs.

Noun	Verb	Noun	Verb
re'sult	re'sult	transport	
'suspect	su'spect	record	
import		permit	
present		transfer	

C. Underline the stressed syllable in the bolded words.

I bought him a new **record** for Christmas.

I was asked to **record** everything I ate.

I got a birthday **present** from him.

Who will **present** the prizes to the winners?

We are **permitted** to park here.

You can apply for a work **permit**.

D. Find these words in the dictionary (both as *verbs* and *nouns*). Notice all differences in spelling and pronunciation. Write the phonetic spelling of the noun, the spelling of the verb, and the phonetic spelling of the verb in the boxes.

Noun	Phonetic spelling of noun	Verb	Phonetic spelling of verb
belief			
breath			
practice			

6. Where would you look up the underlined words?

Asteroids

In 2010, the planetary defence team at NASA had identified and logged 90 per cent of the asteroids near Earth measuring 1km wide. These 'near-Earth objects', or NEOs, are the size of mountains and include anything within 50 million kilometres of Earth's orbit. With an estimated 50 left to log, NASA says none of the 887 it knows about are a significant danger to the planet.

(Source: learnenglish.britishcouncil.org)

identified _____
 asteroids _____
 mountains _____
 says _____

App Store update

Apple is facing new accusations of anti-competitive behaviour after changing the rules on non-fungible token-powered apps and adding more paid-for promotions to the company's App Store. Apple introduced the changes as part of a number of updates to the rules it requires app developers to abide by in order to publish software for iPhones and iPads.

(Source: theguardian.com)

accusations _____
 anti-competitive _____
 non-fungible _____
 paid-for _____

7. A. Where would you find the meaning of these idioms? Underline the keyword.
 This product **is selling like hot cakes**.
 The dress **fits me like a glove**.
 The last time I saw Peter, he **was alive and kicking**.
 Never **put all your eggs in one basket**.
 I'll tell you a secret but **keep it under your hat**.

B. Using the keywords in bold, find the idioms to fill in the gaps correctly.

the **apple** of one's _____
 _____ like a **glove**
 have sg on the **tip** of one's _____
 be _____ the **weather**
 put all one's **eggs** in(to) one _____

C. Find the meanings of the idiomatic expressions used in these sentences, then rewrite the sentences in non-idiomatic English.

It's on the tip of my tongue.	
At six, he usually makes a beeline for his local.	
The whole procedure is as easy as falling off a log.	
The decision came out of the blue.	

8.

Find these words in the dictionary and write down the abbreviations used in the entry.

Headword	Abbreviation	Explanation
aircraft		
over		
study		
low		
bill		
butter		

9. Which word can come after all of the words in these lists to make a common expression?

1. cooked	light	main	evening	_____
2. pocket	easy	save	borrow	_____
3. busy	week	Christmas	the other	_____
4. tea	bed	bath	summer	_____

Támogatónyilatkozat

A tanulmány megjelenését a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kara támogatta, a 20736B800 számon regisztrált, Elméleti és Kísérletes Nyelvészeti Kutatások című kutatási pályázat keretében.

Források

A. Online egynyelvű szótár

- Cambridge Dictionary (dictionary.cambridge.org)
Longman Dictionary of Contemporary English Online (www.lodoconline.com)
Macmillan Dictionary (www.macmillandictionary.com)
Oxford Advanced Learner's Dictionary (www.oxfordlearnersdictionaries.com)

B. Nyomtatott kétnyelvű szótár

- Mozsárné Magay E. & P. Márkus K. (2018): *Angol–magyar, magyar–angol tanulószótár*, Maxim Könyvkiadó.

Irodalom

- Atkins, B. T. S. & Varantola, K. (1997). Monitoring dictionary use. *International Journal of Lexicography*, 10(1), 1–45. <https://doi.org/10.1093/ijl/10.1.1>
- Chen, Y. (2017). Dictionary Use for Collocation Production and Retention: A CALL-based Study. *International Journal of Lexicography*, 30(2), 225–251.
- Dringó-Horváth, I. (2014). Wörterbuchdidaktik für digitale Wörterbücher. In Dringó-Horváth, I., Fülöp, J., Szatmári, P., Szentpéteri-Czeglédy, A. & Zakariás, E. (Eds.) *Das Wort – ein weites Feld* (pp. 218–228). L'Harmattan.
- Dringó-Horváth, I. (2017). Digitális szótárak – szótárdidaktika és szótárhasználati szokások. *Alkalmazott Nyelvtudomány*, 17(5), <http://alkalmazottnyelvtudomany.hu/wordpress/wp-content/uploads/DringoHorvath.pdf>
- Dringó-Horváth, I. (2021). Digitale Wörterbücher – Auswahlkriterien und angepasste Wörterbuchdidaktik. *Fremdsprache Deutsch 64*: online https://fremdsprachedeutschdigital.de/download/fd/FD_64_online_Dringo-Horvath.pdf
- Dringó-Horváth, I., P. Márkus, K. & Fajt, B. (2020). Szótárhasználati ismeretek vizsgálata német és angol szakot végzettek körében. *Modern Nyelvoktatás*, 26(4), 16–38.
- Fóris, Á. (2018). *Lexikológiai és lexikográfiai ismeretek magyar (mint idegen nyelv) tanároknak*. Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan Kiadó.
- Fóris, Á. & Rihmer, Z. (2007). A szótárak minősítési kritériumairól. *Fordítástudomány*, 9(1), 109–113.
- Fóris, Á. & Faludi, A. (2022). A lexikográfia mint tantárgy a felsőoktatásban – a magyar alapszakon, a magyar és a magyar mint idegen nyelv szakos tanári képzésekben és a terminológia mesterszakon. In Eőry, V. & Tóth, Á. (szerk.) *A szótár az oktatásban: A lexikográfiától a szótárhasználatig* (pp. 9–27). Tinta Könyvkiadó.
- Gaál, P. (2016). Online szótárak és használók: Onlineszótár-használati kutatások, online szótárak értékelési és minősítési szempontjai. Doktori disszertáció. (Kézirat).
- Gaál, P. (2017a). Onlineszótár-használat Magyarországon (OHM): Egy kérdőíves szótárhasználati felmérés eredményei II. *Alkalmazott Nyelvtudomány*, 17(1), 5–19.
- Gaál, P. (2017b). Online-szótár-használati szokások vizsgálata Magyarországon. In Ludányi Zs. (szerk.) *Doktoranduszok tanulmányai az alkalmazott nyelvészet köréből 2017: XI. Alkalmazott Nyelvészeti Doktoranduszkonferencia* (65–75). MTA Nyelvtudományi Intézet.
- Gairns, R. & Redman, S. (1986). *Working with words: A guide to teaching and learning vocabulary*. Cambridge University Press.
- Gonda, Zs. (2009). A szótárhasználati kompetencia elsajátítása és fejlesztése. *Anyanyelv-pedagógia*, 2(2) <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=160>, <https://doi.org/10.1093/ijl/ecz002>

- Holló, D., Kontráné Hegybíró, E. & Tímár, E. (1996). *A krétától a videóig*. Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Laufer, B. (2011). The Contribution of Dictionary Use to the Production and Retention of *Collocations* in a Second Language. *International Journal of Lexicography*, 24(1), 29–49. <https://doi.org/10.1093/ijl/ecq039>
- Leaney, C. (2007). *Dictionary activities*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511497674>
- Lew, R. & Galas, K. (2008). Can Dictionary Use be Taught? The Effectiveness of Lexicographic *Training* for Primary School Level Polish Learners of English. In Bernal E. & J. DeCesaris (Eds.), *Proceedings of the XIII EURALEX International Congress* (pp. 1273–1285). Universitat Pompeu Fabra.
- Lew, R. (2011). Studies in dictionary use: recent developments. *International Journal of Lexicography*, 24(1), 1–4. <https://doi.org/10.1093/ijl/ecq044>
- Lew, R. (2013). Online Dictionary Skills. In Kosem, I., Kallas, J., Gantar, P., Krek, S., Langemets, M. & Tuulik, M. (Eds.), *Electronic Lexicography in the 21st Century: Thinking Outside the Paper. Proceedings of the eLex 2013 Conference* (pp. 16–31), 17–19 October 2013, Tallinn, Estonia. Trojina, Institute for Applied Slovene Studies/Eesti Keele Instituut.
- Lew, R. (2016). Dictionaries for learners of English. *Language Teaching*, 49(2), 291–294. <https://doi.org/10.1017/S026144481500049X>
- Magay, T. (2004). *Kritika a (szótár)kritikáról*. In Tóth, Sz., Földes, Cs. & Fóris, Á. (szerk.) *Lexikológiai, lexikográfiai látkép: problémák, paradigmák, perspektívák* (pp. 84–96). Generalia.
- McAlpin, J. (1988). *Dictionary Skills Handbook*. Harlow, Pearson English Language Teaching.
- M. Pintér, T. (2019). Digitális kompetenciák a felsőoktatásban. *Modern Nyelvoktatás*, 25(1), 47–59.
- Nesi, H. (1999). The Specification of Dictionary Reference Skills in Higher Education. In Hartmann, R. R. K. (Ed.), *Dictionaries in Language Learning: Recommendations, National Reports and Thematic Reports from the Thematic Network Project in the Area of Languages, sub-project 9: dictionaries* (pp. 53–67). Freie Universität Berlin.
- Nurmukhamedov, U. (2017). The Contribution of Collocation Tools to Collocation Correction in Second Language Writing. *International Journal of Lexicography*, 30(4), 454–482. <https://doi.org/10.1093/ijl/ecw031>
- P. Márkus, K. (2020a). *Szótárhasználati munkafüzet – Angol tanulószótár*. Maxim Könyvkiadó.
- P. Márkus, K. (2020b). *Szótárhasználati munkafüzet – Angol gyerekszótár*. Maxim Könyvkiadó.
- P. Márkus, K. (2020c). A lexikográfia oktatásának lehetőségei a felsőoktatásban. In M. Pintér, T. & P. Márkus, K. (szerk.) *Az ige vonzásában: Lexikográfiai, fordítástudományi tanulmányok és köszöntők Magay Tamás 90. születésnapjára* (pp. 53–63). Tinta Könyvkiadó.
- P. Márkus, K. & Fajt, B. (2021). Anglisztika szakos hallgatók szótárhasználati szokásai: egy interjúkutatás eredményei. *Új pedagógiai szemle*, 71(9–10), 24–41.
- P. Márkus, K. (2022). *Teaching Dictionary Skills*. Károli Gáspár Református Egyetem.
- Reder, A. (2016). Wörterbücher und digitale Tools als Ratgeber bei der Kollokatorsuche. *Beiträge zur Fremdsprachenvermittlung*, 58(2016), 18–30. http://www.vep-landau.de/fileadmin/user_upload/bzf/Hefte/bzf_2016_58.pdf
- Szóllósy, É. (2004). Angolul tanulóink szótárválasztási szokásairól. *Modern Nyelvoktatás*, 10(4), 28–46.
- Tóth, Á., P. Márkus, K. & Pődör, D. (2022). Lexikográfia és szótárdidaktika az angol tanárképzésben – helyzetkép. In Eöry, V. & Tóth, Á. (szerk.) *A szótár az oktatásban: A lexikográfiától a szótárhasználatig* (pp. 27–60). Tinta Könyvkiadó.
- Underhill, A. (1980). *Use your Dictionary*, Oxford University Press.
- Wright, J. (1998). *Dictionaries*. Oxford University Press.

Good practices in using dictionaries and developing dictionary skills

The dictionary has long been a valued tool in language teaching. Learners' dictionaries are becoming more and more user-friendly, containing more information and are more accessible than ever before. There is a vast amount of information in a good dictionary – sometimes it may seem too much but helping learners to use all the information in the dictionary effectively will ensure that they are successful in independent, lifelong learning. The author of the paper has selected some good practices to cover as many areas for development as possible, to show as many aspects of dictionary use as possible, both to support the effective development of dictionary skills and to help develop good language learning habits and a variety of learning styles.

Keywords: dictionary, dictionary didactics, dictionary use, teaching materials, good practices